

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון תס"ג | פרשת שמות | תשפ"א | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב'

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר להדליק נרות שבת ויו"ט עם "מצית אלקטרונית"

א. מצות הדלקת נרות שבת. ב. קבלת שבת ע"י הדלקה. ג. האיש מדליק. ד. כיבוי הגפרור שהדליק בו הנרות שבת. ה. נשים הנוהגות לברך אחר הדלקתם. ו. איסור מבעיר כשאין דבר המתכלה ז. איסור סגירת מעגל חשמלי. ח. איסור בהמשך הלחיצה (דין "מצמצם"). ט. כיבוי גחלת של מתכת. י. גרם כיבוי / שימוש במצית גז. יא. הדלקת רוב הפתילה.

בזמן אחרון יצא לשוק פטנט חדש, מצית אלקטרונית נטענת, שדומה בצורתה לעט כתיבה ובקצה שלה בולטים שני ראשי מתכת דקים, וע"י לחיצת כפתור נסגר מעגל חשמלי ונוצר מתח ובין שני קצוות הראשים ונוצרת אש עוצמתית דקה (כמו חוט). בפטנט זה האש דולקת גימט שלוחצים על הכפתור, ואם מפסיקים ללחוץ האש נכבית מיד, ואם ממשיכים ללחוץ ללא הפסקה לאחר כעשר שניות האש מתכתבת בצופן אוטומטי, ורבים שפואלים האם נשים מקבלות שבת בהדלקת נרות ונוהגות שלאחר ההדלקה אינן מכבות את האש שעל ידו הדליקו את הנרות (שלא לעבור על מלאכת כיבוי), יכולות להשתמש במצית זו.

א. מצית הדלקת נרות שבת

אייתא בשבת (כג): אמר רב הונא: הרגיל בנר, הויין ליה בניס תלמידי חכמים. ופרש"י (כג: ד"ה בניס) בניס ת"ח דכתיב (משלי פ"ו) כי נר מצוה ותורה אור, ע"י נר מצוה דשבת וחוכה, בא אור דתורה. וע"י ברמב"ם (שבת פ"ה ה"א) שכת' שחובה להדליק נרות שבת וחובה זו היא מדברי סופרים. וכן מבואר בתשובת הרשב"א (ח"ד סי' רצח). וע"י ביראים (סי' תכט) שכת' דאמרו נביאים (ישעיה פ"ח פס' ג) וכבדתו מעשות דרכיך אמרו חכמים וצו להדליק נר בשבת לכבוד שבת ואסמכוה אקרא וידעת כי שלום אהליך וגוי ועד דלא אתא ישעיהו גמרא גמירי ליה ואסמכוה אקרא, ע"כ. וע"י בא"ר (סי' תרע"א סי' ג) ובח"י החת"ס (שם כה: ד"ה הדלקת) מש"כ בזה.

ב. קבלת שבת ע"י הדלקה

וכתב הבה"ג (סי' ט"ז עמ' קנח) דהיא דבעי אדלוקי נר חנוכה ונר שבת, ברישא מדליק דחנוכה והדר מדליק שבתא, דאי אדליק דשבת ברישא איתסר ליה לאדלוקי דחנוכה משום דקבלה לשבת עליה. והביאו הטור (סי' רסג) דקבלת שבת תלויה בהדלקת הנר דכיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ומפני זה כתב שצריך להקדים נר של חנוכה לשל שבת, ע"כ.

אולם הרמב"ן (שבת כג: ד"ה מדאמרין נר חנוכה) יצא לחלוק על הבה"ג וכת' דכמה הוא רחוק זה הטעם אם אמרו ביה"כ כן בשאמר זמן משום שמוסיפין מחול על הקודש ואוכלין ופוסקין מבע"י ויכול הוא להפסיק ולקבל עליו שלא יאכל מבע"י וכיון שאמר זמן הרי קבלו מעתה, אבל הדלקת נר שבת אם הדליקו מבע"י מה קיבל שבת יש בכך הרי כדי שלא יהא טרוד בערב הוא עושה, ע"כ. ובעירובין (ל, ע"כ). וע"י הר"ן (שם פ"ב סי' כד) והביא ראהיה מהא דאיתא דשבת (הה) שש תקיעות ותוקעין ערש"י. ראשונה לבטל מלאכה שבשדות כו', שלישית להדליק את הנר כו', ושוהה כדי לצלות דג קטן או להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת, ומשמע שקבלת שבת אינה תלויה בהדלקת הנר. שהרי אחר שהדליק עדיין יוכל לצלות דג קטן. ונראה דקבלת שבת תלויה בתפלת ערבית, ע"כ. וכן הוכיח הרשב"א (כג: ד"ה ערוב), והריטב"א (כג: ד"ה נר חנוכה) הוסיף דסברא נמי הוא שאין קדושת שבת חלה בהדלקת הנר, אלא בקדושת היום עצמו בספק בין השמשות, או בשקבלו עליו משהתחילה השקיעה בקידוש או בתפלה וכדמוכח בברכות (כו: ובעירובין (ל, ע"כ). וע"י הר"ן (שם פ"ב סי' כד) ובר"ק ד"ה דמאמרין) נראה דס"ל כהבה"ג. וכבה"ג נראה נמי מהמדליק (סי' רצג).

וע"י בשו"ע (סי' רסג סי' ט) שכת' שלבה"ג, כיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה כו', ויש חולקים על הבה"ג ואומרים שאין קבלת שבת תלויה בהדלקת הנר אלא בתפלת ערבית, שכיון שאמר החזן: ברכו, הכל פורשין ממלאכתם. ולדין, כיון שהתחילו מזמזר שיר ליום השבת היו כברכו לדיהו, ע"כ. והרמ"א (שם) כת' שהמנהג שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקתה, אם לא שהתנה תחלה, וע"כ מברכות. ועיי"ש ברימ"א (סעי' ה) שהביא שהמנהג הוא לברך לאחר ההדלקה משום שאם תברך לפני חלה עליה השבת ושוב אסור לה להדליק, וע"י עוד בזה הלחן.

ובענין יו"ט ע"י בה"ל (סי' תקנ"ד ד"ה ספק) שכת' דאולי דוקא בשבת הדין כ"ל כי כולן מדליקין בשעה אחת ונהוג לקבל בזה שבת, אבל ביו"ט שאין הכל מדליקין בשעה אחת אפשר דלא נהוג לקבל בזה, ואף אם נאמר דאשה דרכה לקבל אף ביו"ט בהדלקתה, מ"מ ביו"ט אפשר דאין בזה רק דין קבלת יחיד כיון שאין מדליקין בשעה א', ומותרים עדיין הדברים שמתור לעשות בספק חשיכה, אכן לכתחלה בודאי יש להיזהר לעשות העירוב קודם שתדליק הנרות, ע"כ. אלא דע"י בפרי יצחק (ח"ב סי' ט), בזכר שמחה (סי' יח) ובכה"ס (סי' תקד"א אות ק"ב) שאם נהוגת לברך שהחיינו בשעת הדלקה ודאי מקבלת יו"ט. וע"י בדברי הרמב"ן הנ"ל אות ב'.

ג. האיש מדליק

ועייין בב"ח (שם אות ג) שכת' שאנשים שמדליקים בעצמן אין בהם מנהג ואין קבלת שבת תלויה בהדלקה, ומ"מ טוב להם להתנות שלא יקבלו שבת עד שיתפלל ערבית כמ"ש בהגהת מיימונית שכך הנהיג מהר"ם, ע"כ. וכ"כ המ"א (סי' יח) והמ"ב (סי' קמב). וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ב פ"ו אות ד). וע"י במ"ב (סי' תרע"א סי' ג) ובשעה"צ (אות ג) שמשמע שא"כ הוא רגיל להדליק נרות שבת הדין כן. וכן הוא בשו"ע (פמ"י הגה קמא).

ד. כיבוי הגפרור שהדליק בו הנרות שבת

וכתב בשבלי הלקט (סי' נט) שיש אנשים שמדליקין הנר בפתילה ואחר שבירכו והדליקו הנר משליכין הפתילה לארץ וגם בה"ג אוסר להדליק נ"ח אחר נר שבת, ותימה לה"ר בנימין שאם תאמר שהברכה חשובה קבלת שבת א"כ יהא אסור להדליק, ע"כ. וכתב עליו הב"י (שם) דנראה שאפשר לומר שדעתם דבהדלקת הנר היא הקבלה וכדברי בה"ג וכל נרות שמדליק לכבוד שבת כחד חשיבי ושרו מש"א"כ בכביית פתילה שהדליקו בה, ע"כ. וע"י בא"ר (שם) שכת' ע"פ הבה"ג שנוהגות קצת נשים שאחר שברכו והדליקו הנרות משליכות לארץ הפתילה שבידן שהדליקו בה, ואין מוכח אותה כו', ויש חולקים על הבה"ג, ע"כ.

ומהשבלי הלקט מבואר שהמנהג לקבל שבת בברכה (או בהדלקה) היא אף שלא לעשות מלאכות דרבנן, דהרי כיבוי הפתילה אינו אלא מלאכה שא"צ לגופא, ועוד משמע שאף טלטול מוקצה אסור שהרי השליכו הפתילה, ומשמע שאסור לטלטלה.

ה. נשים הנוהגות לברך אחר הדלקתם

ועייין בערוה"ש (אות ד) שכת' דנראה דאדות נשים ברכו מקודם להדלקה, דאלו היו מברכות אח"כ הלא היו יכולות לכבות עדיין קודם שברכו דאזו פשיטא קודם הברכה, לא היו קבלת שבת עדיין, ולפי"ז נשים שלנו שמברכות אחר ההדלקה כמ"ש בסעי' הקודם היכן יכולות ואח"כ יברכו וכמדומני שכן המנהג ואין פקפוק בזה, ע"כ. וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (ש"ש פמ"י הגה קמא) ושכן דעת התורת רפאל להגאון מוואלאזין ז"ל (הל' שבת סי' ג) והוכיח כן מהרבה פוסקים.

אולם בבן איש חי (שנה פ"ר נח אות ח) מבואר שאף כשמברכת לאחר מכן שיש לנהוג שלא לכבות את הפתילה שבה מדלקה את הנרות. וכן הוא בכה"ח (אות סב). ודעת בעל השבט הלוי (מבית לוי ח"א עמ' לו הגה א) שכן המנהג, ואע"פ שמשתימת הפוסקים נראה דלדין מדליקות ואח"כ מברכות, אין האשה מקבלת שבת אלא בברכה ולא אח"כ מותרת לכבות וכמ"ש בערוה"ש

דמותר לכבות ושכן מנהג העולם, אמנם רבים נוהגים שלא לכבות, וי"ל הטעם מחשש הפסק בשוהות במלאכה בין ההדלקה לברכה, ע"כ. אולם בקצות השלחן (סי' ע"ד אות ה ובה"ש סי' ק"ד) נקט שמהנהג זה הוא כי יושעין שקבלת שבת הוא בסוף ההדלקה ולא בברכה כמבואר בר"ן, עיי"ש. וכן נראה מהב"א ומהכ"ח הנ"ל. וע"י בשו"ע (פמ"י אות לו).

מעתה יוצא שהנוהגות לברך לפני הדלקה אם נימא שיש משום מלאכה בשימוש המצית הנ"ל אסור להשתמש בו, ולמדליקות ואח"כ מברכות ואע"פ נהוגות שלא לכבות הפתילה שהדליקו בה את הנרות, הדבר תלוי בטעם הדבר דלדעת השב"ח"ל שהוא משום חשש הפסק בני"ד אין חשש כי מיד בהרפיה מללחוץ על הכפתור האש מתכבה, אולם לדעת הקצו"ש שהטעם הוא משום שהחמירו דאף בכתיב חשיב קבלה לכאורה יש לחמירי. אלא שאכתי יש לדון בני"ד האם יש לרשע בהמשך הלחיצה משום איסור מבעיר או איסור בונה (מחמת סגירת מעגל חשמלי). וכמו כן האם כשמפסיק ללחוץ יש משום איסור כיבוי.

פניני הלכה

האם מחילה בריבית מועילה כהחזרת המעות

כת' הרמב"ם (מלוה ולוה פ"ד ה"ב) דהמלוה בריבית עובר על ו' לאוין, לא תהיה לו כנושה, את כספך לא תתן לו בשך, ובמרבית לא תתן אכלך, אל תקח מאתו נשך ותרבית, לא תשימון עליו נשך, ולפני עיור לא תתן מכשול. והלוה עובר בשנים לא תשך לאחיק, ולפני עיור לא תתן מכשול.

וכת' עוד (ה"ה) - אע"פ שהמלוה והלוה עוברין על כל אלו הלאוין, אינן לוקין מפני שניתן להשבון. שכל המלוה בריבית אם היתה ריבית קצוצה שהיא אסורה מן התורה הרי זו יוצאה בדיינין ומוציאין אותה מן המלוה ומחזירין ללוה.

והמחבר לא פירש מנין הלאוין אלא סתם וכתב (וי"ד סי' ק"ס"א) דצריך לזוהר באיסור ריבית וכמה לאוין נאמרו בו, ואפי' הלוה הנותנו והערב והעדים עוברים. וכתב עוד (שם ה"ד) דאפילו אם הלוה נותן לו יותר מדעתו בשעת הפרעון שלא התנה עמו ואינו אומר שנתנו לו יותר בשביל רבית אסור. ונע"י ברמב"ם פ"ד ה"י, בטור סי' ק"ס"א ופ"ד סי' ג'.

והיכא דכבר נתן הריבית צריך להחזירה, אלא דריבית קצוצה יוצאת בדיינים, משא"כ ריבית דרבנן דאינה יוצאת בדיינים אלא דאם בא לצאת יד"ש חייב להחזיר ע"י שו"ע סי' ק"ס"א סי' ט"ב, ע"ש.

ונח' הראשונים אי מהני מחילת הלוה על ריבית שכבר נתן, דדעת הגאונים דלא מהני, ודעת הרא"ש (ב"מ פ"ה סי' ב) והרמב"ם (פ"ד ה"ג) דמהני. וכן פסק השו"ע (סי' ק"ס"א ה"ח) והראב"ד בזה בגליון תס"ב, ע"ש.

והיכא דמחזיר הריבית שלקח מרש"י (סב. ד"ה לא) נר' דאינו מתקן בזה הלאוין שעבר. אולם מהתוס' (ד"ה לא מאי קום) מבואר דלמסקנת הגמ' הלאו דאל תקח מאתו נשך ותרבית לכו"ע נתיב יתקן לעשה [דהיינו השבת הריבית כדכתיב בההיא קרא וחי אחיך עמך, ודרשינן בגמ' שם אהדר ליה כי היכי דניתן]. אלא דפליגי שם בלאו דלא תשימון היכא דלא גבה עדיין הריבית. ונר' היכא דכבר גבה הריבית א"א לתקן הלאו דלא תשימון. וכן מבואר במהרש"א שם. אולם הרע"א (ב"מ פ"ה ס"ג) כת' דיש לדחות. והרמב"ם (פ"ד ה"ג) כת' דאין לוקין מפני דניתן להשבון.

וילייע במוחל הלוה על הריבית שנתן, אם נתקנו למלוה הלאוין שנתקנים בחזרת המעות. או דמחילה אינה פוטרת אלא תביעת הממון אבל אינה מתקנת הלאוין שעבר.

ומצינו בפרישה (סי' ק"ס"ח) שכתב על דברי הרא"ש שהובאו בטור דמחילה מועילה לפטור הלוה כמו בכל גזל, דנראה דוקא לפטור מן התשלומין מועיל, אבל איסור ריבית שחל עליו משעה שקבלו לא זז ממנו במחילתו.

ואי נימא הכי, ולי"ע בסתימת המחבר שכתב (סי' ק"ס"ח) "אבל אם לקח ממנו ריבית וצריך להחזירו מועלת מחילה לפטורו כמו בכל גזל". דלכא"ו הי"ל לפרש דלכתחילה יש לו להחזיר המעות ע"מ להציל עצמו מהלאוין שעבר.

והנה הרמב"ם כתב להוכיח דמחילה מועילה בהחזרת ריבית מהא דאמרו חכמים שהגולנץ ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהן.

והראב"ד שם כתב להשיג על דבריו דהגולנץ ומלוי בריבית שהחזירו בדרך תשובה אין מקבלים מהן כדי להחזירן בתשובה.

והגר"א (על השו"ע שם) כת' דדברי הרמב"ם נכונים ממה שכתבו שם (ב"ק ד: ד) וכי מאחר שאין מקבלין וכו' לצאת ידי"ש, אלמא יוצא י"ש במה שנתן לו ואינו מקבל, וע"כ מחמת מחילה.

ור"ל דמקשינן התם על הא דתני דהגולנץ ומלוי בריבית אין מקבלין מהן, מהא דתני דהגולנץ ומלוי בריבית אע"פ שבנו מחזירין, ואמרין מחזירין ואין מקבלין מהם, ומקשינן דא"כ למה מחזירין, ופרקינן לצאת ידי שמים. ע"כ. ולכא"ו אכתי תקשי אך יוצא ידי שמים במה שמחזיר אם אין מקבלין ממנו מה שנתן, וע"כ דמחילה מהני אפי' לצאת ידי שמים.

ז. איסור מבוער כשאין דבר המתבשר

ובענין האם בהמשך הלחיצה יש משום מבעיה. הנה **בלבושי מרדכי** (תנ"א או"ח רס"י מה) נקט שבהוצאת אש לבד אין איסור דא"ו, כי בתורה לא נאמר לא תעשר אש או לא תדלק אש, אלא לשון הזהירה "לא תבערו" ואש ולשון הבערה נא' בכלה ש"ס על מלאכה זו ותיבת הבערה מורה על דבר שמבער דבר אחר כלומר מכלה ומאבד אבל ההוצאה של אש לבד מעצים ואבנים או מהמתכת אינו מבעיר ולא מכלה כלל עד שנוציא ממנו דבר אחר כמו קש ותבן וכיו"ב דבר שנבער. ועיי"ש דמה"ט דעתו שחוט חשמל המתחמם ונראה כאש ואף מאיר (כמו מנורות להט) אין בהם משום איסור מבעיר. ולפי דבריו ב"ד ליכא משום מבעיר. אולם אכתי יש בזה איסור דרבנן משום מוליד כמ"ש **הלבושי מרדכי** (ש"ס סי' מ"ז ד"ה והנה) ג"פא. ובע"ז **במנח"ש** (ח"א סי' ע"ב ע"פ א אות ב בהג"ה) שתמה על דבריו דבכל גוונא יש משום איסור הבערה, עיי"ש.

ז. איסור סגירת מעגל חשמלי

ומשום איסור סגירת מעגל חשמלי עיי" לחיצת הכפתור, עיי' **בחז"א** (או"ח סי' לה ס"ק א) דס"ל דיש בסגירת מעגל חשמלי איסור תורה משום בונה. ועיי"ש (סי' נ"ט ס"ק ט) שכת' עוד דיש בזה משום תיקון מנא כיון שמממיו על תכונתו לזרום בתמידות וקורבו הדבר דזה בונה מה"ט כעושה כליו, והכבוי הוא סותר. ובפתיחת החשמל שמכניסים הזרם בחוטים חשיב לעולם תקע, דאף את"ל דקנה של סידנין אף בתקע אינו אלא מדרבנן, היינו דוקא בהרכבה של ב' גשמים שאפשר לשון כשינן משתתפין בפעולה אחת אין התקעה מכרעתו לגשם א' כל שפירוקו נחוץ לטיח של הנמוך, אבל תיקון צורה להגשם ונעשה עיי" זה שימוש, ודאי חשיב בונה, ואף אם השימוש הוא לשעות מיוחדות ואח"כ פוסקו, דהפסיקה היא מכאן ולהבא והצורה הראשונה אינה בת פירוד מן הגשם - ואחרי שההדלקה הוא בנין הכבוי הוא סותר, עיי"כ. ולפי"ז יוצא שאף במעגל חשמלי שהוא ארעי יש בו משום מלאכה. והמנח"ש (ח"א סי' י"א) תמה על ה"חז"א שהרי מצנינו שאפי' במחורב ממש לקרקע אף אינו עשוי לקיום כלל ותחילת עשייתו היא על מנת לסתור בשבת עצמה, לא חשיב בונה כמבואר בסי' עיי"י י', ואף שלא נאמר שם על גוף הבנין מ"מ הרי הזכרונ דבכה"כ שיש ציר שפיר מותר גם בגוף הבנין, ועיי"ן באר"ח החדש בהגהות הגאון מוהרש"י ז"ל (סי' ש"ח סעי' ט) שהביא דברג"ל בכך בכל יום גם איסור דרבנן ליכא אפי' במחורב לקרקע עיי"ש, וכן מבואר עכ"פ לענין כלים **בגר"ז** (סי' שיג אות כא), עיי"ש. ולפי דברי המנח"ש לכאורה אין איסור תורה בני"ד (אולם אכתי יש בזה משום איסור מבעיר). ומי"מ אפשר שבני"ד שהמעגל נפסק מיד כשמפסיקים את הלחיצה ואף אם לא מפסיקים הוא מתנתק יחד כמה שניות י"ל לחשיב בנין ארעי לכוי"ע.

ח. איסור בהמשך הלחיצה (דין 'ממצמצם')

אלא דאכתי יש לדון בני"ד כי תחילת הלחיצה הייתה בהיתר גמור וא"כ אפשר שגם בהמשך הלחיצה ליכא איסור כיון שאינו בא מחמת איסור מלאכה, וי"ל דבכה"ג לא גרע ממצמצם דאיתא **בסנהדרין** (ט"ו): שהכושב את חברו תוך המים חייב דאמר קרא או באיבה לרבות את המצמצם, ויעויין **בהר צבי** (יו"ד סי' קצ"א) שרק ברציחה גלי קרא דחייב, דלעולם מצמצם לאו כמאן דעביד בידיה הוא, עיי"ש. אלא שיש לחלק דהכא הוא עצמו לחץ על הכפתור וכי"ז שממשיך לחיצתו י"ל דחשיב מעשה דלילה. וכן דעת הגרי"ש **זצ"ל** (מאור השבת ח"ד סי' י"ד הנה קנ"ו). ולפי"ז ה"ה בני"ד נמצאת עושה מלאכה עיי' המשך הלחיצה. [ומשום טלטול מוקצה עיי' ששהיית הנחתו נראה שאין לחוש כי המוקצה בא לידו וביתר וכלי המלאכה לאיסור המגיע לידו בהיתר אין חובה להניחו מיד כמבואר **במ"ב** (סי' שח ס"ק י"ג). ועיי' עוד **במ"ב** (סי' שלט ס"ק י"ט) ו**בשונה הלכות** (שם אות ט).]

ט. כיבוי גחלת של מתכת

ואף כשמפסיקים ללחוץ הכפתור יש לדון משום איסור סותר לדעת **החז"א** הנ"ל אות ז', וכן משום כיבוי, אלא דבכה"ג אינו אלא כיבוי גחלת של מתכת דמבואר בסימן כ"ז של"ד סעי' כ"ז שאינה אסורה מהי"ת. וכן נקטו **המלמד להועיל** (סי' ט) והביא סמוכים לדבריו **מהמשמים ראש** (סי' קצ"א), **הלבושי מרדכי** (תנ"א רמ"ז מ"ד ד"ה הנה מקד"ט) ו**המהר"ש** (ח"א סי' ט"ד). וכן פסק **הגרי"ש זצ"ל** (לקט הלכות יו"ט עמ' ע"ח). ועיי' **בחז"א** (או"ח סי' נ"ט ס"ק ט' ד"ה ויש לעיי' כ"ה) שחוט חשמל, המתחמם מכח החשמל אם מקצת מן החוט נעשה גחלת אפשר דיש בו משום מבעיר לדעת הרמב"ם, מיהו אם אין נעשה גחלת אף שניצוצי אור נתזין מן החוט זה אחר זה בתמידות אין זה מבעיר, אלא יש בו משום שבות שאין מוציאים האור מן האבנים וכיו"ב, עיי"כ. ודעת **הבית יצחק** (יו"ד ח"ב ססי' לא אות ה, ועיי' ביו"ד ח"א סי' ק"א אות ד) שיש בכיבוי האלקטרי גם משום איסור כיבוי חשמל דאף דמכבה גחלת של מתכת פטור זה דוקא גחלת של מתכת שאינה גחלת אבל שלחבת חשמלית שהוא שורף חייב משום כיבוי בשבת, עיי"כ. ועיי' עוד **בחלקת יעקב** (או"ח סי' פ"א אות ט) וא"כ בני"ד י"ל דאיתא משום כיבוי האסור עכ"פ מדרבנן (ולפי החז"א אות ז') לעיל אפשר שהוא בכלל סותר). ועיי' **בנתיבות שלום** (מלאכת מחשבת סי' נ"א ס"ק ט"ו-ט"ז ע"פ **הרמ"ה** (סנהדרין ע"ג), **הר"ן** (שבת ג.) ו**האבנ"ז** (אה"ע סי' קפ"ג) שהרפיה חשיבא מעשה. [אלא שבאמת יש לדון בני"ד אם חשיב כיבוי גחלת של מתכת כי לכאורה ראשי המתכת אינם בויעים בעצמם אלא הם מוליכים כח החשמל בלבד ושמה חשיב כניצוצות היוצאים מאבנים, ועיי"ן].

י. גרם כיבוי / שימוש בזמנית גז

אלא דאכתי יש לעיי' אם ככה"ג חשיב גז כיבוי, דהרי איתא **בביצה** (כ"ב) הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה. וכן פסק **השו"ע** (סי' תקד"ט ע"ב). מאידך מבואר **בביצה** שם דאגודה של עצים שהודלקה במדורה, כל עץ שלא אחזה בו האש מותר לשטמו ביו"ט ואין משום כיבוי. וכת' **הרמב"ם** (יו"ט פ"ד ה"ג) דקמ"ל דלא תימא דהוי כמסתפק משמן שבר דאסור. וכן פסק **השו"ע** (סי' תק"ט ע"ב). וביאר **בערוה"ש** (אות ח) דלא דמי אגודה של עצים לדין שמן שבר שאסור להסתפק ממנו משום מכבה, מפני דהשמן כולו חיבור, אבל העצים מפורדים זה מזה, עיי"כ. והארכנו בזה בס"ד **בשמעתא עמיקתא** גליון תמ"ג. ויש לדון בני"ד האם דמי לנוטל שמן מהנר דהרי גורם לניתוק הספקת כח החשמל, או דלמא אינו דומה לשם כי השמן לח הוא והפתילה שואבת מכל השמן המחובר אליה ועל כן כל שלוקח מזה מקום שהוא מבעיר ממש, משא"כ בזה שהניצוץ מתקיים מספקת חשמל הנוצר בכל רגע ורגע ולא מכל החשמל הצבור בבטרייה, ודומה קצת לנוטל עץ מהמדורה ולהא דחתיכות חלב. שו"ר **בבית יצחק** (יו"ד ח"ב ססי' לא אות ח, ועיי' ביו"ד ח"א סי' ק"א אות ד) ו**במהזה אברהם** (או"ח סי' מא) שהביאו **מהישועות יעקב** (או"ח סי' של"ד) בתשובת נכדו שמסתפק כבעין זה. ועיי"ש **במה"א** דפשיט לה לאיסור. וכן **בא"מ** (או"ח ח"א סי' קט"ו, ועיי"ש בסי' צ"ג ד"ה ודבר), **במנח"י** (ח"א סי' נ"ו), **בצי"א** (ח"ו סי' ח"ט) ו**בשש"כ** (פ"ג אות י"ב) נקטו להחמיר בנ"ד וכן יש להחמיר בשימוש אף הפתילה (הפועל באמצעות גז או חומר דליק אחר).

יא. הדלקת רוב הפתילה

ויש עוד לדון בני"ד במה דאיתא **בשבת** (כ"ב): המדליק צריך שידליק ברוב היוצא. ופרש"י ברוב היוצא מראש הפתילה חוץ לנר. וכן הוא **ביראים** (ס' ירע"ג). וביאר **המאירי** (שם ד"ה קינ"ט) שאינו די שיחא מדליק מעט והדליקה מתאחות. וכן פסק **בשו"ע** (סי' רס"ד ע"ח). וכת' **בפסקי רי"ד** (שם) שהטעם שצריך להדליק רוב הפתילה, משום דשמא תכבה ויבוא להטות בשבת. אולם העירוני **שבמהר"י ברונא** (סי' ל"ט) מבואר דלא כהפסקי רי"ד שהרי הביא דין הנ"ל אף לענין נ"י"ח (ושם אין משום שמא יטה), והביאו הלכה **הפת"ש** (סי' תרע"ג) ו**הבה"ל** (שם על סעי' ב ד"ה הדלקה). ועיי' **במ"ב** (סי' רס"ד ס"ק ז') שהביא בענין נרות שבת הטעם של **הלבוש** דהיינו כדי שיהא הלהב עולה יפה מיד שישלק ידו כמו שהיה הענין בהדלקת המנורה, עיי"כ. ולפי"ז משמע שאין הדבר לעיכובא אלא הידור מצוה שהנר יעלה יפה. ו**בשאלתות** (פרשת תצוה) ולאחריו **בערוה"ש** (אות י"ב) נקטו דהוא משום שאם לא יעשה כן קרוב להכבות. ועיי' בפירוש **הנצי"ב** (על השאלתות שם). ו**בבן איש חי** (שנה שניה פ"ח נ"ח אות ט"ו) כת' דבכה"ג חשיב כאילו דלקה מאליה ואינו מקיים מצווה בהדלקה, וכן היה נברות המנורה של בהמ"ק, וצריך להזהר בה זה גם בני"ח, עיי"כ. ועכ"פ לפי"ז מי שמשתמש במצית אלקטרונית שאין בו שלחבת אלא חוט אש דק, קשה יותר לקיים דין זה, אלא שנראה שאם משתה ידו כמה שניות עד שתדלק רוב הפתילה לית לן בה כי נדלקת מכח האש שהוא מדליק. ובלא"כ כמדומה שבוה"ז אין העולם נוהרים בזה, ואפשר דהיינו טעמא כי הפתילות שלנו נדלקות בקלות ובכל אופן השלחבת עולה יפה.

מסקנא דרינא

א' נשים המקבלות שבת בהדלקת נרות ונוהגות שאחר הדלקה אינן מכותות את האש שהשתמשו בה להדלקת הנרות (כדי שלא לעבור על מלאכת כיבוי), אלא מניחין אותה ומתכבה מאליה, עליהן להימנע מלהדליק באמצעות מצית גז או מצית אלקטרונית, כי נמצא שמכותות את האש כשמפסיקות לחוץ על כפתור ההדלקה (ואע"פ שיכולה להמשיך ללחוץ עד שהמצית האלקטרונית תתכבה באופן אוטומטי אחר כמה שניות, יש לחוש משום עשיית מלאכה עיי' החזקת הכפתור לחוץ עד שתתכבה). ב' ביו"ט, נשים המברכות בשעת ההדלקה גם ברכת שהחיינו ולאחר מכן מדליקות כיון שיש בזה משום קבלת יו"ט, אסור להן לכבות את האש שהשתמשו בה להדלקת הנרות, ועל כן עליהן להימנע מלהדליק באמצעות מצית גז או מצית אלקטרונית.

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ש - שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': 6761* יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכוי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 052-767-0503

העלון נתרם להצלחת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

והנה אי ניומא דבמחילה אכתי לא נתקנו הלאוין שנתקנים בהשבת המעות, אכתי תקשי, אמאי אין מקבלין מהן והלא צריכים להחזיר המעות ע"מ לתן הלאוין שעברו, ועיי"כ דהמחילה מהני לגמרי. ועיי' **במאירי** (שם ע"ב) שהביא אין זה כלום, שכל עצמו של המחברים נר' שאף לענין איסור המחילה מועלת, ונראה דבריהם, עיי"ש.

וז"ל **המאירי** (ב"מ סב.) - מה שכתבנו בהונאה שלא היה המתאונה יודע בה עד שנאמר שמח, שמשמען של דברים שהגזל והרבית ניתנו לימחל מקצת גאונים לחולקין מיהא ברבית, והוא שהם כתבו שהלוח שמחל למלוה רבית שכבר גבה או שעתידי לגבותו ואשנתנו לו במתנה אפילו קנו גידו אין זה כלום, שכל עצמו של רבית מחילה היא ומחילה זו היא שאסרתה תורה ואף ברבית של דבריהם כן. ומי"מ גדולי המחברים כתבו שמאחר שהלוח יודע שיש לו ליטול ממנו אם רצה למחול מחיל כדרך שהנציל יכול למחול, ויראה לו מי"מ שאין המחילה מועלת אלא לענין הדין שאין יוצאה דביינין, אבל לענין איסור לא נפקע במחילה, ומי"מ מדברי גדולי המחברים נראה שאף לענין איסור המחילה מועלת, ונראה דבריהם שאף לא כן היאך אמרו על מלוי ברבית שהחזירו שאין מקבלין מהם. ויעויין **במשנ"ב** (סי' תרי"ח ס"ק ט"ו) גבי לולב ביו"ט ראשון שנתנו לו חבירו במתנה עיי"מ להחזיר, דדינא הוא דאם לא החזירו נתאז ולומר הריני כאילו נאנס מידו. **דהחיי"א** (כ"ל קני"ב ס"ה) הסתפק אם אמר הריני כאילו התקבלתי מהו, וכת' המשנ"ב דבמאירי כתי' שתתן ידו (ולפנינו במאירי סוכה מא:) דעתו בהדיא דכ"ל הנותן למחול נתאז ולומר הריני כאילו התקבלתי ויצא זה יד"ח אע"פ שלא החזירו.

ועיי"ש בלשון המאירי שלפנינו (מ"א): דברישא כתב דאם מחל את החזרה מחילתו מחילה. והדר הביא את דאמרו בגמרי גבי מדר את חבירו שנתן לבניו כור חיטים (נדרים ס"ג): שיכול לאמר הריני כאילו התקבלתי (עיי"ש במ"א).

ועיי"ן **ברמ"א** בהל' פורים (סי' תרצ"ה ס"ד) שכת' דאם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם או מוחל לו יצא. וכת' **המשנ"ב** (סי' ק"ב) דמי"ש או מוחל לו ר"ל שאומר הריני כאילו התקבלתי.

ועיי' **במנח"י** (ח"ב סי' ע"ט) דדברי הרמב"ם דמחילה מועלת איירי דוקא באומר כאילו התקבלתי. עיי"ש. וילי"ע דא"כ אמאי סתמו הראשונים והמחבר דבריהם דמהני מחילה, ולא פירשו דבעינן דוקא שיאמר כאילו התקבלתי. [מיהו גבי משלוח מנות כתב הרמ"א לשון מחילה, והמשנ"ב ביאר כוונתו דאמר כאילו התקבלתי].

העולה לדינא - מסתימות הפוסקים נראה דהיכא דכבר קיבל המלוה ריבית וצריך להשיבה, מהני מחילת הלוה כהשבת המעות. ואם יאמר לו הלוה הריני כאילו התקבלתי המעות עדין טפי. ומי"מ מלוה הרוצה להוציא עצמו מכל ספק ולהקפיד על השבת המעות אין מוניחים אותו דהא ככה"ג יוצא ידי חובת אליבא דכו"ע [ועיי"ש מ"ש בזה בגליון הקודם].

פניני מופר

עניני שבת קודש

הדלקת נרות (ה)

הדלקת הנרות מרמזת להארת חושך העולם הזה - ... באופן המעשי רואים אנו כי הכנסת השבת נעשית עיי' החילוק נר השבת, ולענין להבין טעמו של דבר המובן בזה נראה כד'. הנה בהבדלה מברכים אנו על המבדיל בין קודש לחולו" - שבת היא ההיפך הגמור של לימות החול. האמת היא, שכן גם הגדיר לנו חז"ל את החילוק בין העולם הזה לעולם הבא: "תישת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער, תשת חושך זה העולם הזה שדומה לעולם החול, תשת חושך זה לחושך אינו האם הדבר קיים או לא. אם המד שיש באור ישנו גם בחושך, ההבדל הוא רק באדם, שבחושך אינו רואה את הדבר.

העולם הזה הוא "חושך" והעולם הבא הוא "אור". כל האמת היא שהעולם הבא נמצא כאן, פרוס לפנינו. כל ההבדל בין העוה"ז להעוה"ב הוא, שבעוה"ב אדם רואה את האמת, וכאן, בעוה"ז, החושך מסתיר ממנו את האמת". (הגר"ש פניקס, נפש שמשון עמ' ק"ז)

- "הכניסה בשערי קדושת השבת נעשית מתוך הדלקת הנר. בכניסת השבת כביכול 'מדליקים את האור' ולפתע רואים כל מה שעומד לפנינו. שבת איננה יום של מסירות נפש, זהו פטוסי יום שבו פועל השכל הישר. כי בשעה שנדלק הנר, אדם מבחין במציאות האמיתית העומדת לנגד עיניו, ומתוך כך משתנה כל מבטו עיי"ע ועל הסובב אותו". (שם, עמ' ק"ט)